

28. aprill 2026

Lahend nr 48721/22 – ebainimlik või alandav karistus

Antonov vs. Eesti

Artikkel 3

Asjaolud

Kaebaja on eluaegset vangistust kandev Sergei Antonov (vahi all alates 1994. aastast). Eestis on eluaegsel vangil õigus taotleda tingimisi vabastamist pärast 25-aastast vangistuse kandmist. Kaebaja sooritas vangistuse ajal uusi kuritegusid, millest viimase eest mõisteti talle 2021. aastal täiendav vangistus. Eesti kohtupraktika kohaselt moodustati uus liitkaristus, mille puhul hakkas 25-aastane ooteaeg uuesti kulgema viimase kohtuotsuse kuupäevast. See lükkas kaebaja esimese võimaliku vabastamisaotluse esitamise 2019. aastalt edasi 2046. aastale. Kaebaja vaidlustas sellise käsitluse Eesti kohtusüsteemis, leides, et ooteaega peaks arvestama esialgsest vabaduse võtmisest, kuid tema kaebused ei olnud edukad.

Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöördudes tugines ta artiklile 3 ja väitis, et karistuse taaskäivitamine uue rikkumise tõttu võtab temalt igasuguse reaalse perspektiivi kunagi vabaneda, eriti arvestades tema vanust.

EIK seisukohad

Artikkel 3

EIK kordas oma varasemat praktikat, et eluaegne vangistus ei ole iseenesest artikliga 3 vastuolus, kui riigi õigussüsteem tagab reaalse võimaluse vabastamiseks ja karistuse ümberhindamiseks. EIK rõhutas, et artikli 3 kohaselt peab eluaegne vangistus olema nii juriidiliselt kui ka tegelikult vähendatav (*de jure* ja *de facto*). EIK leidis, et olukord, kus 25-aastane ooteaeg algab uue kuriteo tõttu täiesti algusest, on ebaproportsionaalne. See tähendas, et kaebaja pidi enne uue läbivaatamise võimalust kandma kokku üle 50 aasta vangistust.

EIK märkis, et kuigi riigil on õigus karistada vangide uute kuritegude eest, ei tohi see täielikult lämmatada vabanemislootust. 2046. aastaks oleks kaebaja 73-aastane ja viibinud vanglas 52 aastat. Kohus pidas sellist ooteaega liiga pikaks, et tagada konventsiooniga nõutud "lootuse" olemasolu. EIK kritiseeris Eesti süsteemi jäikust, kus uue karistuse liitmisel eluaegse vangistusega ei ole kohtul võimalik hinnata, kas ooteaja täielik uuesti algamine on konkreetsel juhul proportsionaalne.

EIK tuvastas häältega 5-2, et on toimunud konventsiooni artikli 3 rikkumine.

Artikkel 41

EIK leidis rikkumise tuvastamine on piisav mittevaralise kahju hüvitis. Kaebaja ei taotlenud kulude hüvitamist.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

Eriarvamus

Lahendile on lisatud eriarvamus (kaks kohtunikku). Eriarvamusele jäänud kohtunikud leidsid, et antud asjas ei rikutud artiklit 3. Nad rõhutasid, et karistuspoliitika ja tingimisi vabastamise korra määramine on riigi siseasi. Eestil peaks olema õigus ise otsustada, millal on eluaegsel vangil õigus taotleda vabastamist, eriti kui vang on karistuse kandmise ajal sooritanud uusi raskeid kuritegusid. Eriarvamuse kohaselt on Eesti süsteem selge - eluaegne vang kontrollib oma vabastamisvõimalusi ise oma käitumisega. Antud juhul sooritas kinnipeetav vangistuse ajal kolm uut kuritegu, sealhulgas tapmiskatse. Nad leidsid, et on ebaloogiline nõuda vabastamise läbivaatamist esialgse graafiku alusel (pärast 25 aastat), kui isiku enda teadlikud kriminaalsed teod on näidanud tema jätkuvat ohtlikkust ühiskonnale. Eestis kehtiv 25-aastane tähtaeg enne esimest võimalikku vabastamistaotlust on kooskõlas rahvusvaheliste suundumustega. Nende meelest oli Eesti süsteem piisavalt selge ja riigil on õigus selliseid karistusõiguslikke küsimusi ise reguleerida.

Otsus ei ole jõustunud. Selle peale on võimalik edasi kaevata ehk taotleda asja uut arutamist EIK suurkojas. Kui seda kolme kuu jooksul ei tehta, siis jõustub otsus 28. juulil 2026.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)